

Wrocław, 5 grudnia 2020 r.

Prof. dr hab. Robert Alberski

Ocena
osiągnięcia naukowego w postaci monografii
„Ideowe podstawy polskiego spektrum politycznego”, Warszawa-Pułtusk 2019, ss. 213,
pozostałego dorobku naukowego, działalności dydaktycznej i organizatorskiej
dr Jarosława Szczepańskiego

Jarosław Szczepański ukończył studia magisterskie na dwóch kierunkach: politologii oraz prawie. Ukończył także studia doktoranckie z zakresu nauk o polityce, jednak w 2016 roku uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa na podstawie rozprawy „*Typologia doktryn polityczno-prawnych*”, napisanej pod kierunkiem prof. Huberta Izdebskiego. Po uzyskaniu stopnia doktora, pracował na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki Wojennej oraz – jako specjalista naukowo-techniczny – w Instytucie Europeistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Od 2018 roku pracuje na stanowisku adiunkta na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW, obecnie w Katedrze Systemów Politycznych.

Ocena osiągnięcia naukowego

Przedmiotem oceny jest monografia pt. „Ideowe podstawy polskiego spektrum politycznego” (Warszawa – Pułtusk 2019, ss. 213). Jej strukturę tworzą wstęp, cztery części - z których każda składa się z trzech rozdziałów - oraz wykaz literatury.

Problem badawczy, któremu poświęcił swoją monografię Habilitant, należy uznać za istotny i interesujący. Kluczowym elementem analizy każdego systemu politycznego jest szczegółowa charakterystyka dynamiki rywalizacji politycznej, zarówno w kontekście strukturalnym, jak i również ideowo-programowym. Jest to jeden z najbardziej

fundamentalnych obszarów badawczych politologii. Jednak w sytuacji, gdy rywalizacja w danym systemie politycznym charakteryzuje się wysoką dynamiką, badania naukowe nie zawsze są w stanie nadążyć z analizą zmian zachodzących w danym systemie politycznym. Taka sytuacja przydarzyła się w ostatnich latach polskiej politologii, która po ponad dwóch dekadach rozwijania niezwykle różnorodnych badań dotyczących procesu ewolucji polskiego systemu politycznego przeniosła swoje zainteresowania na inne obszary badawcze. Taka sytuacja ma wiele przyczyn, a ich analiza sama w sobie byłaby interesującym tematem badawczym. W tym kontekście należy wyrazić uznanie dla Habilitanta, że zaprezentował nowe wyniki analiz odnoszące się do kluczowego, a ostatnio nieco zaniedbanego pola badawczego polskiej politologii.

Kluczową kategorią teoretyczną w pracy J. Szczepańskiego jest pojęcie „spektrum politycznego”, które rozumie on jako „przestrzeń ideowej klasyfikacji pozycji politycznych” (s. 9). Jest to pojęcie rzadko stosowane przez polskich badaczy, którzy dużo chętniej posługują się takimi terminami, jak „przestrzeń rywalizacji politycznej” czy „polaryzacja sceny politycznej”. Jednak operacjonalizacja tego pojęcia, zaproponowana w metodologicznej części książki jest koherentna i poprawna.

Strukturę pracy należy uznać za właściwą. Narracja prowadzona w kolejnych częściach i rozdziałach jest spójna i uporządkowana. Swoje rozważania Habilitant rozpoczyna od kwestii teoretycznych i metodologicznych, którym poświęcona jest złożona z trzech rozdziałów pierwsza część pracy. W rozdziale pierwszym wykazano interdyscyplinarny charakter badań nad systemami politycznymi i jego konsekwencje dla podjętego przez Habilitanta tematu badawczego. J. Szczepański koncentruje się zwłaszcza na podejściach badawczych charakterystycznych dla socjologii i psychologii polityki i ich znaczeniu dla analiz prowadzonych na gruncie różnych subdyscyplin nauk o polityce, zwłaszcza badań nad systemami politycznymi, ale także w odniesieniu do tych odnoszących się do zachowań politycznych, czy też dotyczących myśli politycznej. Drugi rozdział tej części pracy poświęcono teoretycznym podstawom modelu spektrum politycznego, który Autor określa mianem „trójkąta ideologicznego”. W tym fragmencie pracy wskazano na różnorodne perspektywy odnoszące się zarówno do ogólnych kwestii epistemologicznych, jak i do badań nad myślą polityczną oraz teorią decyzji. W trzecim rozdziale Habilitant wyczerpująco omawia zastosowane przez siebie jakościowe oraz ilościowe metody badawcze, w tym także kwestionariusze zastosowane w badaniach przeprowadzonych w latach 2015 i 2018.

Rozważania zawarte w tej części pracy należy ocenić wysoko. Wskazują one na dobre przygotowanie teoretyczne i metodologiczne badań, które są podstawą monografii, świadczą o dojrzałości i sprawności warsztatowej Habilitanta.

Część druga monografii została poświęcona przedstawieniu wyników badań jakościowych. Polegały one na analizie dokumentów programowych polskich partii politycznych. Habilitant wziął pod uwagę łącznie dziewięć ugrupowań, podzielonych na trzy kategorie: Koalicja Obywatelska (Platforma Obywatelska, Nowoczesna), Zjednoczona Prawica (Prawo i Sprawiedliwość, Solidarna Polska, Porozumienie) oraz „inne partie” (Polskie Stronnictwo Ludowe, Sojusz Lewicy Demokratycznej, Partia Wolność oraz Partia Razem). Autor korzysta z narzędzi badawczych właściwych dla badaczy myśli politycznej, dokonując przede wszystkim analizy jakościowej treści dokumentów wytworzonych przez partie polityczne. Habilitant starał się na tej podstawie określić, do jakiej kategorii ideologicznej należałoby zaliczyć daną partię. W pracy wyróżniono sześć takich kategorii: liberalną, socjalno-liberalną, konserwatywną, socjalno-konserwatywną, socjalistyczną, konserwatywno-liberalną.

Podobną konstrukcję ma trzecia część monografii, z tą różnicą, że Autor przedstawia rezultaty dwóch edycji badań empirycznych, przeprowadzonych w latach 2015 i 2018, które objęły relatywnie liczne grupy respondentów (w obu przypadkach – ponad 4 tys.). Taka organizacja badań pozwoliła na uchwycenie zmian zachodzących w poszczególnych elektoratach, chociaż kwestionariusze użyte w kolejnych edycjach nieco się od siebie różniły.

O ile druga i trzecia część pracy mają przede wszystkim charakter opisowy, o tyle ostatnia część pracy zawiera interesującą i inspirującą analizę uzyskanych rezultatów. W pierwszym rozdziale tej części Habilitant skupił się na problemie relacji między pozycją partii w spektrum politycznym a pozycją jej elektoratu. Spośród wniosków przedstawionych w tym rozdziale, dwa wydają się szczególnie ciekawe. J. Szczepański przekonująco wykazał, że *„partie polityczne pozostają zawsze bardziej ekstremalne niż elektorat je wspierający”* (s. 173). Ponadto udowodnił, że *„nie każdy z elektoratów właściwych dla partii odwołujących się do ideologii synkretycznej posiada swoją odpowiednią reprezentację”* oraz – co dość zaskakujące – są to *„wyborcy konserwatywno-liberalni”* (s. 177). W drugim rozdziale tej części Habilitant przedstawia ciekawą koncepcję wykorzystania klasycznego – choć jednocześnie coraz bardziej nieprecyzyjnego i w efekcie niepraktycznego – podziału lewica-prawica. W ramach zaproponowanego przez J. Szczepańskiego modelu spektrum politycznego możliwe staje się

wyznaczenie sześciu alternatywnych osi tego rodzaju. Wybór tej „właściwej” ma, zdaniem Habilitanta, charakter arbitralny i jest uzależniony „*od pozycji wewnętrznego obserwatora osadzonego w modelu spektrum*” (s. 181). Ostatni rozdział stanowi podsumowanie zawartych w pracy rozważań.

Monografia autorstwa J. Szczepańskiego opiera się na starannie dobranej i zróżnicowanej bazie źródłowej, obejmującej zarówno literaturę przedmiotu dostępną w języku polskim, jak również książki i artykuły dostępne w języku angielskim. Biorąc pod uwagę, że znaczna część pracy opiera się na badaniach empirycznych, zakres przytoczonej literatury należy uznać za wystarczający.

Poziom metodologiczny monografii pt. „*Ideowe podstawy polskiego spektrum politycznego*” jest wysoki. Jest to praca dojrzała, przemyślana, oparta na solidnych podstawach teoretycznych, odwołująca się do wieloaspektowych badań empirycznych. Habilitant wykazał dużą staranność w zakresie konceptualizacji problemu badawczego, w stawianiu pytań badawczych, w doborze metod oraz w realizacji procedur analitycznych.

Książka autorstwa dr Jarosława Szczepańskiego zasługuje na wysoką ocenę. Praca ta podejmuje ważny problem naukowy. Autor stara się konsekwentnie doprowadzić do jego rozwiązania. Habilitant niewątpliwie zrealizował cele badawcze, które sobie postawił. W efekcie otrzymaliśmy rzetelną pracę naukową. Jej konstrukcja, sposób prowadzenia narracji, prezentowania danych, stawiania pytań i wyciągania wniosków dowodzi wysokich umiejętności warsztatowych Habilitanta. Tematyka monografii bez żadnych wątpliwości sytuuje ją w ramach nauk o polityce i administracji. Stanowi znaczny wkład do tej dyscypliny w zakresie badań nad partiami politycznymi oraz polskim systemem partyjnym, jego polaryzacją, a także ewolucją ideologicznych i programowych założeń porządkujących przestrzeń rywalizacji politycznej. Monografia pt. „*Ideowe podstawy polskiego spektrum politycznego*” spełnia bez żadnych wątpliwości wymogi określone w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65 poz. 595 z późn. zmianami).

Ocena pozostałego dorobku naukowego

Oprócz monografii stanowiącej osiągnięcie naukowe, dorobek dr Jarosława Szczepańskiego obejmuje 6 autorskich monografii, 9 artykułów w czasopismach, takich jak „*Spółeczeństwo i Polityka*”, „*Przegląd Europejski*”, „*Studia Europejskie*”, „*Studia*

Wschodnioeuropejskie”, „Polish Journal of Political Science” (z czego 4 opublikowane w języku angielskim) oraz 5 rozdziałów w pracach zbiorowych (uwzględniłem tylko te, które zostały opublikowane do momentu złożenia wniosku).

Publikacje te odnoszą się do trzech zasadniczych obszarów. Pierwszy z nich dotyczy kwestii, które wiążą się z tematyką podjętą w monografii stanowiącej osiągnięcie naukowe. Dotyczą one ideowych podstaw funkcjonowania partii politycznych w Polsce. Drugi obszar tworzą publikacje dotyczące teorii polityki oraz metodologii badań politologicznych. Trzeci obszar badań dotyczy rozmaitych zagadnień dotyczących funkcjonowania wybranych systemów politycznych. W dorobku Habilitanta warto także odnotować dwie publikacje o charakterze podręcznikowym – „Wstęp do nauki o polityce”, przygotowany dla potrzeb dydaktyki akademickiej oraz „Wiedza o społeczeństwie. Repozytorium” przeznaczony dla uczniów ostatnich klas szkoły podstawowej oraz szkół średnich.

Po uzyskaniu stopnia doktora w 2016 r. dr J. Szczepański przedstawił referaty na 6 konferencjach naukowych, w tym zagranicznych. Co ważne, są na tej liście bardzo prestiżowe i znaczące wydarzenia naukowe: Światowy Kongres IPSA w Brisbane w 2018 roku oraz Konferencja Generalna ECPR w Hamburgu. Habilitant był także członkiem komitetów naukowych w dwóch konferencjach.

Dr J. Szczepański posiada stosunkowo niewielkie doświadczenie w realizacji projektów badawczych. W latach 2016-2017 był wykonawcą w ramach międzynarodowego projektu „Cooperation between PRC and Eastern Europe under 16+1 formula and the New Silk Road Project”.

Analiza dorobku naukowego dr Jarosława Szczepańskiego wskazuje, że po uzyskaniu stopnia doktora jego rozwój naukowy przebiegał dość szybko, w sposób systematyczny i uporządkowany. Pod względem ilościowym należy uznać ten dorobek za wystarczający, jeśli weźmiemy pod uwagę, że od uzyskania stopnia doktora do momentu złożenia wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego upłynęło zaledwie 3 lata. Większość opublikowanych prac bez żadnych wątpliwości mieści się w ramach dyscypliny nauki o polityce i administracji. Prezentują one dobry poziom merytoryczny i metodologiczny. Habilitant podejmuje próby umiędzynarodowienia swojego dorobku naukowego, biorąc udział w ważnych międzynarodowych konferencjach i publikując w języku angielskim. Konkludując, pozostały dorobek naukowy dr Jarosława Szczepańskiego należy ocenić pozytywnie. Spełnia on w podstawowym zakresie wymagania określone przepisami prawa.

Działalność dydaktyczna i organizacyjna

Dr Jarosław Szczepański posiada pewne doświadczenie w zakresie opieki naukowej nad studentami. Sprawował funkcję promotora oraz recenzenta prac dyplomowych, zarówno na Uniwersytecie Warszawskim, jak i na Akademii Sztuki Wojennej. Pełnił także funkcję tutora w ramach Międzyinstytutowych Studiów Humanistycznych na Uniwersytecie Warszawskim. Pełni także funkcję promotora pomocniczego w otwartym w 2019 roku przewodzie doktorskim mgr Przemysława Wiplera, który przygotowuje rozprawę doktorską na temat: „Komisja weryfikacyjna ds. reprivatyzacji jako nadzwyczajna instytucja wzruszająca decyzje administracyjne”.

Habilitant pełnił także funkcje administracyjne na różnych uczelniach. W latach 2011-2016 sprawował funkcję pełnomocnika Dziekana Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UW ds. wydawniczych. W tej roli przyczynił się do utworzenia wydawnictwa wydziałowego, uczestniczył w przygotowywaniu wniosku w ramach oceny parametrycznej oraz wniosków o uprawnienia do wydawania stopni naukowych w zakresie nauk o bezpieczeństwie. W latach 2016-2017 pełnił funkcję Prodziekana ds. naukowych Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego w Akademii Sztuki Wojennej. W ramach tych obowiązków przygotował m.in. wniosek restrukturyzacyjny oraz ankietę ewaluacyjną wydziału.

Dr Jarosław Szczepański podejmuje także działania na rzecz środowiska naukowego, przede wszystkim w ramach Fundacji Instytut Nauki o Polityce, założonej w 2017 r., która m.in. prowadzi wydawnictwo naukowe, pozyskuje i realizuje projekty badawcze i edukacyjne finansowane przez NCBR i MNiSW, finansuje serię monografii studencko-doktoranckich oraz wspiera organizację Olimpiady Wiedzy o Bezpieczeństwie i Obronności. Był także recenzentem publikacji zamieszczonych w czasopismach naukowych, przede wszystkim na łamach „Polish Journal of Political Science”. Jest także członkiem międzynarodowych i krajowych stowarzyszeń naukowych.

Habilitant może także wykazać się aktywnością w zakresie współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym oraz popularyzacji nauki. Należy tu wspomnieć o projekcie „Uniwersytet Warszawski dla Juniorów i Seniorów”, w którym pełni funkcję wykonawcy oraz zastępcy Przewodniczącego Rady Projektu. Wykonywał także ekspertyzy na zamówienie firmy doradczej. Uczestniczył jako ekspert w audycjach radiowych, wypowiadał się także na łamach prasy.

Podsumowując tę część oceny, uznaję, że w zakresie działalności dydaktycznej, organizacyjnej oraz na rzecz popularyzacji nauki Habilitant spełnia większość wymogów określonych przepisami prawa.

Wnioski końcowe

Ostateczna ocena osiągnięcia naukowego, dorobku oraz aktywności dydaktycznej i organizacyjnej dr Jarosława Szczepańskiego prowadzi do pozytywnych konkluzji. Na jednoznacznie pozytywną ocenę zasługuje monografia pt. „Ideowe podstawy polskiego spektrum politycznego”, stanowiąca osiągnięcia naukowe wskazane we wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego. Niewątpliwie mieści się ona w ramach dyscypliny, w ramach której dr Jarosław Szczepański chce uzyskać awans naukowy. Prezentuje wysoki poziom merytoryczny i metodologiczny, opiera się na solidnych podstawach teoretycznych i interesujących badaniach empirycznych. Monografia wnosi nowe wątki do badań nad współczesnymi partiami politycznymi oraz systemem partyjnym w Polsce, stanowi udane połączenie badań z zakresu analizy systemowej i myśli politycznej. Inne oceniane elementy nie zasługują już jednak na aż tak wysoką ocenę. Pozostały dorobek naukowy, zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym, spełnia jednak w wystarczającym zakresie kryteria wymagane we wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Większość publikacji mieści się w ramach dyscypliny, Habilitant korzysta z siatki pojęciowej i metod badawczych właściwych dla nauk o polityce i administracji, publikuje w czasopismach politologicznych, uczestniczy także w wydarzeniach naukowych ważnych dla tego środowiska. Osiągnięcia w zakresie dydaktyki, działań organizacyjnych oraz w zakresie popularyzacji nauki również spełniają wymogi na wystarczającym poziomie.

W tych okolicznościach przychylam się do pozytywnej oceny wniosku dr Jarosława Szczepańskiego. Kieruję się przede wszystkim wysoką oceną monografii pt. „Ideowe podstawy polskiego spektrum politycznego”, stanowiącej osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65 poz. 595 z późn. zmianami), wnoszącego znaczny wkład w rozwój nauk o polityce i administracji. Również dorobek naukowy, działalność dydaktyczna i organizatorska odpowiadają wymogom określonym w przywołanej ustawie oraz rozporządzeniu MNiSW w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Na tej podstawie opowiadam się za nadaniem dr Jarosławowi Szczepańskiemu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

Prof. dr hab. Robert Alberski